

Краток документ за политики

Гласот на граѓаните во Собранието:

гlediшта на граѓаните од
Националната дебатна анкета
за улогата на Собранието во
процесот на пристапување на
Северна Македонија во ЕУ

European
Policy
Institute.
Skopje

NATIONAL
DEMOCRATIC
DEBATE

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

Краток документ за политики

**Гласот на граѓаните
во Собранието:**
гедишта на граѓаните од
Националната дебатна анкета
за улогата на Собранието во
процесот на пристапување на
Северна Македонија во ЕУ

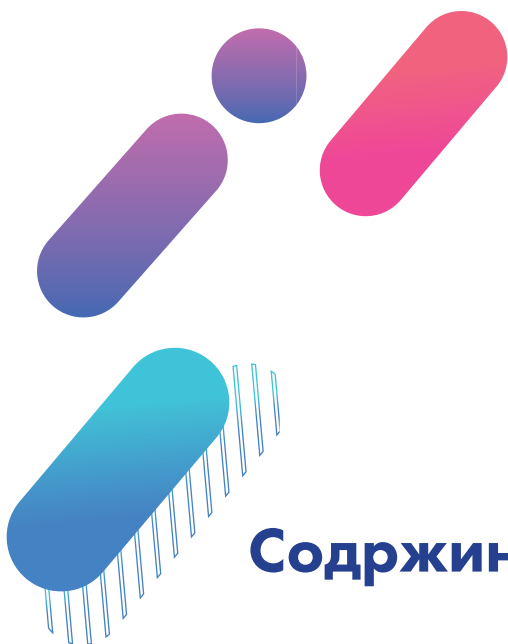
Издавач: Институт за европска политика- Скопје

Авторка: д-р. Ардита Абази-Имери

Дизајн: Релатив

Скопје, септември 2026

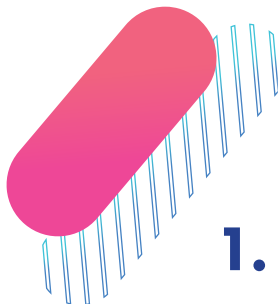
Овој документ е базиран на резултатите од петтата Национална дебатна анкета, настан одржан во април 2026 година како дел од проектот „Поттикнување јавно учеството за конструктивен политички дијалог“, спроведен од Институтот за европска политика (ЕПИ) - Скопје во соработка со Центарот за делиберативна демократија од Универзитетот Стенфорд и Собранието на Република Северна Македонија, а финансиран од Националната фондација за демократија (НЕД). Содржината на овој документ во никој случај не може да се смета дека ги претставува ставовите и мислењата на Центарот за делиберативна демократија од Универзитетот Стенфорд и на Националната фондација за демократија (НЕД).

Содржина

4	1. Вовед
6	2. Клучни сознанија од дебатната анкета
6	2.1 Разбирање на улогата на Собранието во пристапувањето кон ЕУ
9	2.2 Граѓаните го ценат учеството и јавната дебата
11	2.3 Поголемо разбирање и покритичка оценка на институционалната пракса
14	3. Заклучок
15	4. Препораки

1. Вовед

Процесот на пристапување во Европската Унија главно е предмет на дискусија од аспект на реформите, законодавството и усогласеноста со условите за членство, додека неговата демократска димензија е поретко во преден план на дебатата. Сепак, пристапувањето бара и делотворни институции, политичка отчетност, јавна доверба и вклученост на граѓаните во реформите. Во Северна Македонија, дискусиите за евроинтеграциите често се фокусираат на улогата на извршната власт, додека улогата на Собранието и можностите за учество на граѓаните добиваат релативно помалку внимание.¹ Во исто време, пошироките дебати за демократското владеење ги истакнуваат предизвиците поврзани со политичката поларизација, намалувањето на довербата во институциите и квалитетот на демократското одлучување.² Овие случувања поттикнуваат важни прашања во врска со улогата на Собранието во процесот на пристапување и степенот до кој граѓаните се чувствуваат информирани, претставени и вклучени во одлуките што ја обликуваат европската иднина на земјата. Собранието има централна улога во демократското управување со пристапувањето кон ЕУ. Освен што носи закони потребни за усогласување со законодавството на ЕУ, тоа врши и надзор врз извршната власт, обезбедува форум за политичка дебата и претставува различни општествени интереси. Делотворноста на овие функции влијае не само врз квалитетот на реформите, туку и врз нивната легитимност и јавно прифаќање.

За да истражи како граѓаните ја перципираат улогата на Собранието во процесот на пристапување во ЕУ, Институтот за европска политика (ЕПИ), ја организираше петтата Национална дебатна анкета.³ Иницијативата имаше за цел да оцени дали знаењето и ставовите на граѓаните се менуваат кога имаат пристап до избалансирани информации, структурирана дискусија и директна интеракција со експерти и креатори на политики. Методологијата за дебатната анкета, изготвена од професорот Џејмс Фишкин и Центарот за делиберативна демократија од Универзитетот Стенфорд,⁴ го комбинира истражувањето на јавното мислење со дебата со информирани граѓани. Учесниците добиваат материјали со избалансирани информации, се вклучуваат во модерирани дискусии во мали групи и директно комуницираат со експерти пред да пополнат анкета по дебатата.

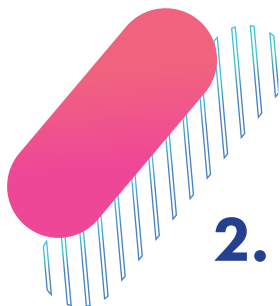
- 1 Kocevski, G. (2025). The Parliament of North Macedonia in the Advent of Accession Negotiations with the European Union: Bystander or Actor? (Собранието на Северна Македонија пред почетокот на преговорите за пристапување кон Европската Унија: набљудувач или учесник?) Central European Academy Law Review, 2(1), 125–146. <https://doi.org/10.62733/2024.1.125-146>
- 2 Bliznakovski, J. (2025). EUPopLink Country report - North Macedonia (Извештај за земјата-Северна Македонија). Open Research Europe, 6, 179. ; House, F. (2024). Nations in Transit 2024 - North Macedonia. Freedom House. <https://epi.org.mk/post/33093>
- 3 <https://epi.org.mk/post/33093>
- 4 James S. Fishkin, *Democracy When the People Are Thinking* (2018) (Демократијата кога народот размислува);

Пристапот обезбедува увид не само во тоа што мислат граѓаните, туку и како нивните ставови се развиваат кога имаат можност да станат поинформирани и да дебатираат колективно.

Дебатниот процес започна со национална репрезентативна анкета во која беа вклучени 1.200 граѓани од цела Северна Македонија. Од овој примерок, беа поканети учесници да учествуваат на дводневна дебата што се одржа во Собранието на 25-26 април 2026 година. Вкупно 136 учесници ги пополнија анкетите пред и по дебатата и ја формираа основата на анализата претставена во овој документ. Резултатите од двете анкети беа анализирани со помош на Т-тест со спарен примерок и ANOVA за да се оцени дали има статистички значајни разлики во мислењата на граѓаните пред и по дебатата. Националната дебатна анкета за улогата на Собранието во процесот на пристапување во ЕУ се фокусираше на две главни теми за дискусија распоредени во два дена. Фокусот првиот ден беше на моделот на вклученост на Собранието на Република Северна Македонија во процесот на пристапување во ЕУ, навлегувајќи во поттемите на неговите функции, вклучително и законодавната функција на Собранието и квалитетот на законите, надзорната функција на Собранието и претставничката и дебатната функција, покрај транспарентноста и довербата. Вториот ден се фокусираше на работните тела на Собранието на Република Северна Македонија и нивната улога во процесот на пристапување во ЕУ, навлегувајќи во работата на Комисијата за европски прашања и Националниот совет за евроинтеграции, како и на компаративни примери од регионот. Во текот на настанот, учесниците дебатираа со експерти и политичари за да развијат посеопфатно разбирање за прашањата за кои се дискутираше.

Овој документ ги сумира клучните наоди од Дебатната анкета и проучува што тие откриваат за перцепцијата на граѓаните за работата на Собранието, демократското учество и управувањето со процесот на пристапување во ЕУ. Наодите даваат важен увид за тоа како информираната дебата го обликува разбирањето на јавноста и што тоа може да значи за зајакнување на демократската сопственост на патот на Северна Македонија кон членство во Европската Унија.

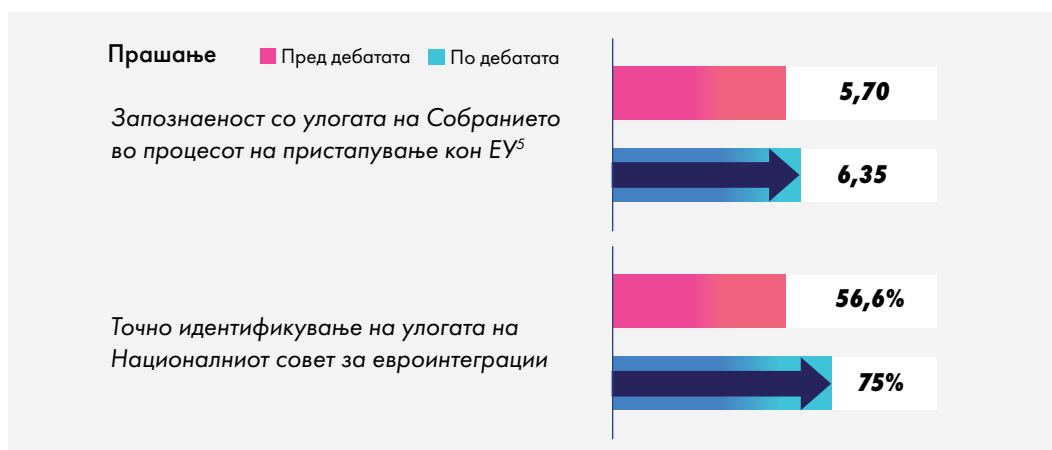

2. Клучни сознанија од дебатната анкета

Анкетата опфати поширок спектар на прашања поврзани со улогата на Собранието, надзорот, јавната дебата, транспарентноста и учеството на граѓаните. Анализата долу се фокусира на три области во кои споредбата на одговорите пред и по дебатата открива некои од најзначајните промени.

2.1 Разбирање на улогата на Собранието во пристапувањето кон ЕУ

Првата група наоди се однесува на разбирањето од страна на граѓаните на улогата на Собранието во процесот на пристапување во ЕУ. Прашалникот ја испита и самооценетата запознаеност на учесниците со улогата на Собранието и нивното познавање на неговите функции и на собраниските тела вклучени во евроинтеграциите. Ова ни овозможува да разгледаме дали дебатата влијаела не само врз тоа колку информирано се чувствувале учесници, туку и врз нивното разбирање на институционалната рамка на процесот на пристапување.

5 Т-тестот за спарени примероци покажува дека оваа промена е статистички значајна на ниво од 0,05 ($t(134) = 2,46$; $p = 0,015$; Cohen's $d_z = 0,21$).

Граѓаните можат да изградат посеопфатно разбирање на функциите на Собранието кога ќе им се обезбедат достапни информации и можности за дискусија.

Еден од најјасните наоди од Дебатната анкета е дека учесниците подобро се запознале со улогата на Собранието во процесот на пристапување во ЕУ откако добиле избалансирани информации и се вклучиле во дискусиите. Иако јавните дебати за евроинтеграцијата во Северна Македонија често се фокусираат на активностите и обврските на Владата, **наодите сугерираат дека граѓаните можат да изградат посеопфатно разбирање на функциите на Собранието** кога ќе им се обезбедат достапни информации и можности за дискусија.

Учесниците покажаа значително **поголема** запознаеност со улогата на Собранието по дебатата, при што средната вредност се зголеми од 5,70 на 6,35 по дебатата. Во исто време, прашањата поврзани со знаења покажаа **значителни подобрувања** во однос на конкретните собраниски механизми вклучени во евроинтеграцијата.

Во рамките на Собранието, Комисијата за европски прашања ги разгледува, проверува и усогласува предлог-законите со европско знаменце, оценувајќи ја нивната усогласеност со законодавството на ЕУ пред да бидат усвоени од Собранието.⁶ Дополнително на ова, Националниот совет за евроинтеграции делува како поширока консултативна плат-форма за поттикнување на меѓупартиски консензус за стратешките реформски приоритети. Во овој поглед, резултатите од дебатата покажуваат дека свесноста за Националниот совет за евроинтеграции (НСЕ) најмногу пораснала, при што 75% од учесниците правилно ја идентификувале неговата улога по дискусијата во споредба со 56,6% пред дебатата. Овој наод е особено важен бидејќи многу институционални механизми поврзани со процесот на пристапување остануваат релативно непознати за пошироката јавност и покрај нивната релевантност за демократскиот надзор и учество. Наодите ја оспоруваат претпоставката дека прашањата за пристапувањето во ЕУ се премногу технички или сложени за значајно вклучување на граѓаните. Учесниците покажаа способност да се впуштат во дискусија за институционални прашања, да ја разберат распределбата на обврските меѓу институциите и да се осврнат за улогата на Собранието во обликувањето и надзорот на реформите поврзани со евроинтеграциите.

Учесниците обично стануваа покритични кон постојните практики откако почнаа подобро да разбираат како се носат одлуките. Оваа разлика е важна бидејќи сугерира дека размислувањето придонесува не само за граѓанско учење, туку и за поинформирано демократско расудување.

6 Влада на Република Македонија, Секретаријат за европски прашања, Институционална платформа и принципи за водење на преговорите за пристапување на Република Македонија во Европската унија, 11.2007. Линк: <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/pregovori-i-nova-metodologija-file-GrBh.pdf>.

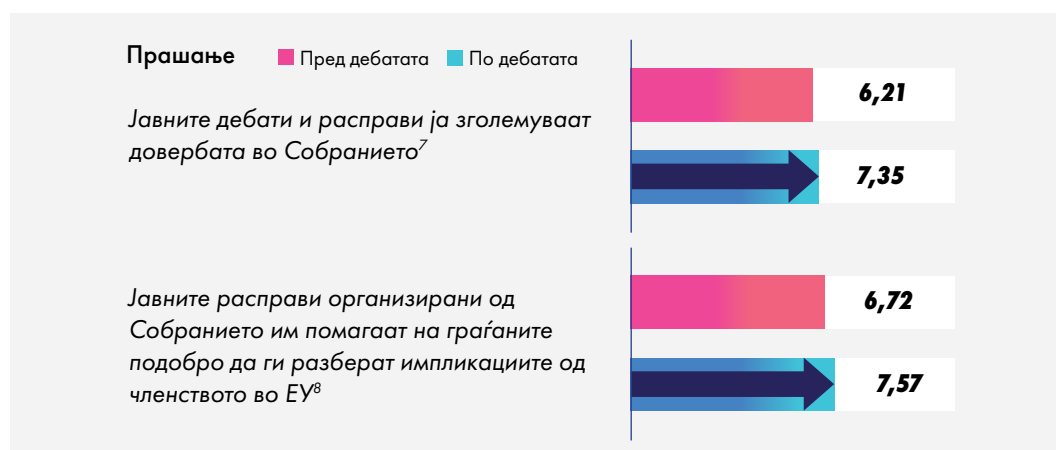
Резултатите покажуваат дека можностите за информирана вклученост можат да придонесат за пополнување на дупките во знаењето на граѓаните. Во текот на дебатниот процес, учесниците можеа да дискутираат за спротивставени гледишта, да им поставуваат прашања на експертите и на оние што одлучуваат и заедно да се осврнат на институционалните обврски. Се чини дека ова придонесе за посуштинско разбирање на тоа како функционираат демократските институции во рамките на пристапувањето. Истовремено, поголемото знаење не се претвори автоматски во попозитивна оценка за работата на институцијата. Како што ќе видите во следните делови, учесниците обично стануваа покритични кон постојните практики откако почнаа подобро да разбираат како се носат одлуките. Оваа разлика е важна бидејќи сугерира дека размислувањето придонесува не само за граѓанско учење, туку и за поинформирано демократско расудување.

Оттука, наодите укажуваат дека граѓаните се способни да се вклучат на суштински начин кога се работи и за сложени прашања поврзани со пристапувањето кога информациите се избалансирани, достапни и придружени со можности за дискусија и размислување. За институциите што сакаат да ја зајакнат вклученоста на јавноста во процесот на пристапувањето во ЕУ, ова претставува важна лекција: на граѓаните не треба да се гледа само како на приматели на информации, туку и како на учесници способни да придонесат за информирана јавна дебата.

2.2 Граѓаните го ценат учеството и јавната дебата

Втора група наоди ги истражуваше ставовите на граѓаните за јавната дебата и учеството во работата на Собранието поврзани со пристапувањето во ЕУ. Прашалникот ги испита гледиштата за јавните дебати и дискусии, можностите за граѓаните и граѓанското општество да се вклучат во реформите поврзани со ЕУ и вредноста што ѝ се придава на инклузивната дебата. Наодите што се дадени долу се фокусираат на прашањата каде што дебатата произведе најзначајни промени, особено во однос на поврзаноста меѓу јавната дебата, довербата и разбирањето на граѓаните на членството во ЕУ.

Граѓаните не го перципираат учеството само како процедурален услов или симболична консултативна вежба. Тие гледаат на суштинскиот дијалог како на механизам што може да го подобри разбирањето, да ја зајакне легитимноста и да придонесе за поголема доверба во демократските институции.

Освен поголемото знаење за Собранието и процесот на пристапување во ЕУ, Дебатната анкета откри и нешто пошироко: учесниците развија поголема почит за учеството на јавноста и учеството во дебати како демократски практики. Најсилните позитивни промени забележани во анкетата по дебатата се однесуваа на перципираната вредност на јавните дебати и расправи, при што средната вредност се зголеми од 6,21 на 7,35 по дебатата. По дебатниот процес, значително поголема беше веројатноста да се согласат дека јавните дебати и собраниските расправи можат да ја зголемат довербата на граѓаните во Собранието, во споредба со резултатите пред дебатата. Слично на тоа, учесниците повеќе се согласуваа дека јавните расправи организирани од Собранието можат да им помогнат на граѓаните подобро да ги разберат

7 Т-тестот за спарени примероци покажува дека оваа промена е статистички значајна на ниво од 0,001 ($t(134) = 3,65$, $p = 0,000$; Cohen's $d_z = 0,31$).

8 Т-тестот за спарени примероци покажува дека оваа промена е статистички значајна на ниво од 0,01 ($t(132) = 2,73$, $p = 0,007$; Cohen's $d_z = 0,24$).

импликациите од членството во ЕУ, при што средната вредност се зголеми од 6,72 на 7,57 по дебатата. Овие наоди сугерираат дека граѓаните не го перципираат учеството само како процедурален услов или симболична консултативна вежба. Туку гледаат на суштинскиот дијалог како на механизам што може да го подобри разбирањето, да ја зајакне легитимноста и да придонесе за поголема доверба во демократските институции.

Важно е да се напомене дека наодите не треба да се толкуваат како доказ дека учеството автоматски ја зголемува довербата во самото Собрание.⁹ Наместо тоа, учесниците станаа поубедени дека можностите за дијалог, дискусија и вклучување имаат потенцијал да ја зајакнат довербата. Оваа разлика е важна бидејќи укажува на вредноста што граѓаните ја гледаат не само во институционалните резултати, туку и во квалитетот и инклузивноста на демократските процеси. Наодите се особено релевантни во контекст на пристапувањето кон ЕУ. Најчесто граѓаните се информираат за реформите откако веќе се донесени одлуките, додека можностите за суштинско вклучување остануваат ограничени. Дебатниот процес покажа дека граѓаните се подготвени да дискутираат за сложени прашања поврзани со евроинтеграциите кога ќе им се обезбедат избалансирани информации и структурирана средина за дијалог.

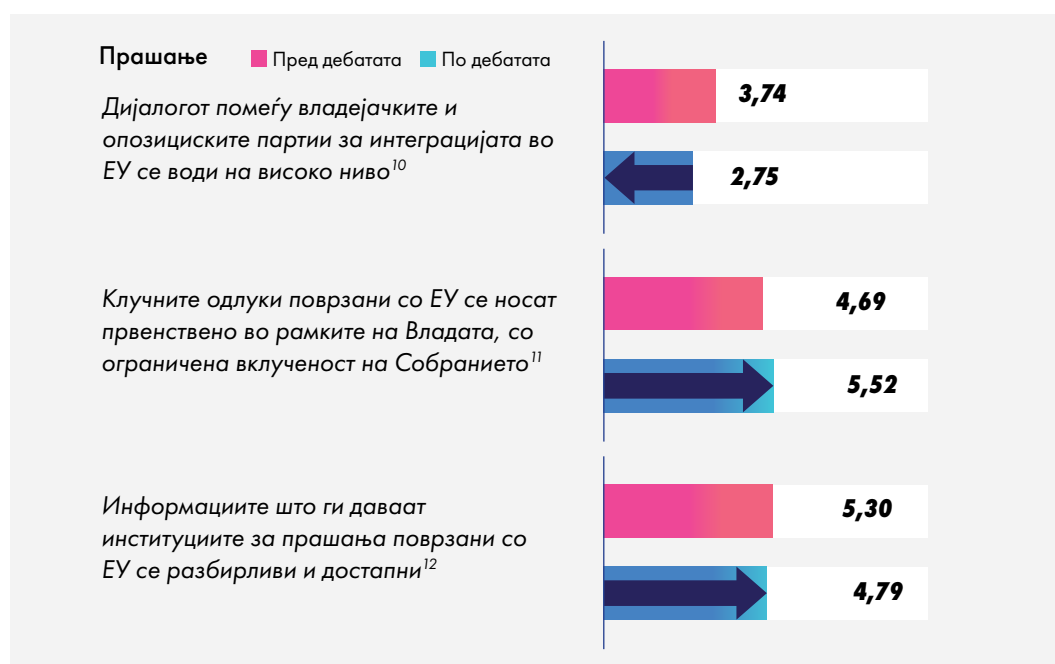
Резултатите, исто така, ги оспоруваат претпоставките дека учеството на јавноста го забавува или го комплицира креирањето политики. Учесниците постојано ги поврзуваа јавните расправи и дебати со подобро разбирање и посилна доверба. Ова сугерира дека граѓаните го гледаат учеството не како пречка за донесување одлуки, туку како средство за подобрување на квалитетот и легитимноста на одлуките.

Разгледани заедно, овие наоди укажуваат дека на учеството на граѓаните треба да се гледа како на компонента на демократското владеење, а не само како комуникациска активност. За институциите вклучени во процесот на пристапување, креирањето можности за суштинска вклученост може да придонесе не само за подобро информирани граѓани, туку и за посилно чувство на сопственост кај јавноста за реформите и поголема доверба во демократските институции.

9 **Warren, M. E. (2018).** "Trust and democracy (Доверба и демократија)." In *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. Oxford University Press.

2.3 Поголемо разбирање и покритичка оценка на институционалната пракса

Третата група наоди се однесува на тоа како граѓаните го оценуваат функционирањето на процесот на пристапување во ЕУ во пракса. Прашалникот го истражуваше односот помеѓу формалната улога на Собранието и неговото перципирано влијание врз носењето одлуки поврзани со ЕУ, квалитетот на дијалогот помеѓу владејачкото мнозинство и опозицијата во Собранието и достапноста на институционални информации за прашања поврзани со ЕУ. Наодите долу ги истакнуваат областите во кои дебатата беше проследена со покритички оценки на постојната институционална пракса.

Иако Дебатната анкета го зголеми знаењето на учесниците за Собранието и ја зајакна поддршката за учество на јавноста, таа исто така произведе уште еден важен резултат: учесниците станаа покритични во својата оценка на тоа како функционира процесот на пристапување во ЕУ во пракса. Овој наод е значаен бидејќи покажува дека зголеменото знаење не мора нужно да води кон попозитивни ставови за институциите. Наместо тоа, кога граѓаните стануваат подобро информирани за институционалните процеси и управување, тие можат да изградат посеопфатна и построга оценка за работата на институциите.

10 Т-тестот за спарени примероци покажува дека оваа промена е статистички значајна на ниво од 0,01 ($t(129) = -3,08$, $p = 0,003$; Cohen's $d_z = -0,27$).

11 Т-тестот за спарени примероци покажува дека оваа промена е статистички значајна на ниво од 0,05 ($t(123) = 2,29$, $p = 0,024$; Cohen's $d_z = 0,21$).

12 Т-тестот за спарени примероци покажува дека оваа промена е статистички значајна на ниво од 0,05 ($t(134) = -2,06$, $p = 0,041$; Cohen's $d_z = -0,18$).

Еден од најјасните примери се однесува на политичкиот дијалог. Учесниците изразија пониски нивоа на согласност со изјавата дека дијалогот меѓу владејачките и опозициските партии за интеграцијата во ЕУ се води на високо ниво. Имено, мислењата на граѓаните пред дебатите веќе беа релативно негативни. По дебатите, учесниците станаа уште поскептични во врска со квалитетот на политичката соработка за реформите поврзани со ЕУ, при што средната вредност се намали од 3,74 на 2,75.

Овој наод сугерира дека граѓаните ја препознаваат важноста на политичкиот дијалог за успехот на процесот на пристапување. Во текот на дискусиите, учесниците беа изложени на различни гледишта за улогата на институциите, реформските процеси и демократската отчетност. Наместо да ги зајакнат партиските позиции, се чини дека дебатата ја подигна свеста за предизвиците поврзани со политичката поларизација и ограничената соработка за прашања од стратешко национално значење.

Сличен тренд се појави и во однос на перцепциите за институцио-налното влијание во одлучувањето. По дебатата, поголема беше веројатност учесниците да се согласат дека клучните одлуки поврзани со ЕУ се носат првенствено во рамките на Владата, со ограничено суштинско вклучување на Собранието, при што средната вредност се зголеми од 4,69 на 5,52 по дебатата. Оваа промена е особено важна бидејќи една од централните теми на дискусија се однесуваше на улогата на Собранието во обликувањето, анализата и надгледувањето на реформите поврзани со пристапувањето. Кога учесниците почнаа подобро ги разбираат формалните институционални обврски, тие станаа и повнимателни кон разликата помеѓу формалните овластувања и реалното влијание врз процесите на одлучување. Промената укажува на поголема свест за јазот помеѓу формалната улога на Собранието во процесот на пристапување и перцепциите на учесниците за неговото суштинско влијание врз донесувањето одлуки поврзани со ЕУ. Учесниците, исто така, станаа покритични кон достапноста и јасноста на институционалните информации во врска со европската интеграција. По дебатата, испитаниците беа помалку склони да се согласат дека информациите што ги даваат институциите за прашања поврзани со ЕУ се разбирливи и достапни за граѓаните, при што средната вредност падна од 5,30 на 4,79 по дебатите.

На прв поглед, овој наод може да се чини контраинтуитивен. Сепак, може да одразува поголема свест за сложеноста на процесот на пристапување и предизвиците со кои се соочуваат граѓаните во однос на информациите поврзани со реформите, преговорите и институционалните обврски. Како што учесниците подобро се запознаваа со овие прашања, тие можеби станаа и посвесни за ограничувањата на постојните комуникациски напори. Претходните истражувања за дебатната анкета покажуваат дека дебатата може да го зголеми знаењето и да креира пообмислени ставови, додека пошироката демократска теорија покажува дека поддршката на демократските принципи може да коегзистира со критичките оценки за работата на институциите.¹³

13 Luskin, R. C., Fishkin, J. S., & Jowell, R. (2002). "Considered Opinions: Deliberative Polling in Britain. (Обмислени ставови: Дебатно анкетирање во Британија)" *British Journal of Political Science*, 32(3), 455–487; Norris, P. (Ed.). (1999). *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford University Press.

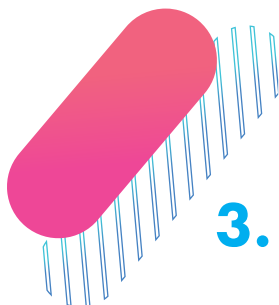

Наодите укажуваат на разлика помеѓу разбирањето на формалната улога на институцијата и оценувањето на нејзината работа во пракса. Се чини дека дебатата ја направи оваа разлика повидлива, и не доведе до прост пораст кај институционалното одобрување.

Наодите од оваа Дебатна анкета наметнуваат одредено гледиште од аспект на демократското управување со пристапувањето во ЕУ. Кога учесниците се запознаа подобро со улогата на Собранието, тоа не значеше дека тие едноставно почнаа да ја оценуваат институционалната пракса попозитивно. Нивните оценки станаа покритични во однос на политичкиот дијалог, рамнотежата помеѓу Владата и Собранието во носењето одлуки поврзани со ЕУ и достапноста на институционалните информации. Затоа, наодите укажуваат на разлика помеѓу разбирањето на формалната улога на институцијата и оценувањето на нејзината работа во пракса. Се чини дека дебатата ја направи оваа разлика повидлива, и не доведе до прост пораст кај институционалното одобрување.

Разгледани заедно, овие наоди сугерираат дека дебатата поттикнала поинформирано демократско расудување. Учесниците не само што се стекнаа со поголемо знаење; тие исто така развија и покритичен став во оценувањето на политичкиот дијалог, институционалното влијание при носењето одлуки поврзани со ЕУ и достапноста на информации. **Во оваа смисла, поголемото знаење беше придружено од повисоки очекувања за тоа како демократските институции треба да функционираат во процесот на пристапување во ЕУ.**

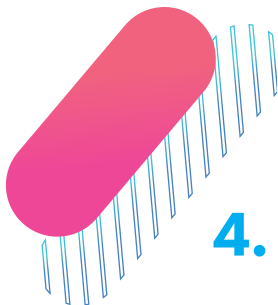
3. Заклучок

Дебатната анкета покажа дека граѓаните се подготвени и способни да се занимаваат со сложени прашања поврзани со процесот на пристапување на Северна Македонија во ЕУ кога им се обезбедени избалансирани информации, можности за дискусија и директна интеракција со експерти и оние што носат одлуки. Од наодите произлегуваат три пошироки заклучоци.

- » **Дебатата придонесува за граѓанско учење:** Учесниците покажаа посуштинско разбирање на улогата на Собранието во процесот на пристапување и подобро познавање на институционалните механизми поврзани со евроинтеграциите. Ова сугерира дека граѓаните се способни суштински да се вклучат во дискусија за сложени прашања поврзани со владеењето кога информациите се достапни и се обезбедени можности за учество.
- » **Граѓаните придаваат значителна важност на учеството и јавниот дијалог:** Учесниците изразија поголема поддршка за јавни расправи, дебати и други механизми што им овозможуваат на граѓаните да се впуштат во дијалог со институциите и процесите за креирање политики. Наодите сугерираат дека граѓаните го гледаат учеството не само како консултација, туку како важна компонента на демократското владеење.
- » **Дебатата охрабрува поинформирана демократска оценка:** Учесниците станаа покритични кон политичкиот дијалог, доминацијата на извршната власт во одлучувањето и пристапот до институционални информации. Наместо да укажуваат на опаѓање на довербата, овие промени сугерираат дека информираните граѓани развиваат повисоки очекувања во врска со транспарентноста, отчетноста и демократскиот надзор.

Земени заедно, наодите покажуваат дека јакнењето на демократската вклученост во процесот на пристапување кон ЕУ бара повеќе од само информирање на граѓаните за реформите. Потребно е создавање можности граѓаните да ги разберат, дискутираат и да отпочнат дијалог со институциите и да се вклучат во процесите што ја обликуваат европската иднина на земјата. Креирањето можности за такво учество може да го зајакне и демократскиот легитимитет на процесот на пристапување и вклученоста на јавноста во реформите.

Иако темата на анкетата е конкретно поврзана со улогата на Собранието во процесот на пристапување во ЕУ, наодите и заклучоците одат подалеку од оваа тема и се валидни за учество на јавноста и дебати во Собранието како демократски практики.

4. Препораки

Јакнење на вклученоста на граѓаните во работата на Собранието и во процесот на пристапување кон ЕУ

Собранието треба да развие посистематска рамка за учество на граѓаните во процесот на пристапување во ЕУ и во неговата поширока работа. Ова би можело да вклучува користење на граѓански панели, дебатни форуми или слични механизми за одредени големи реформи поврзани со пристапувањето и прашања од значаен јавен интерес, со јасни процедури за тоа како нивните наоди се разгледуваат од страна на релевантните собраниски тела.

Врз основа на компаративната парламентарна пракса,¹⁴ Собранието треба да ја разгледа најсоодветната процедурална основа за вградување на вакви механизми во својата редовна работа, вклучително и, каде што е соодветно, преку Деловникот или други релевантни акти.

Зголемено учеството и видливоста на собранискиот надзор и јавните дебати

Собранието треба попроактивно да информира за своите надзорни активности, особено во однос на следењето на реформите поврзани со пристапувањето. Поголемата видливост на работата на комисиите, јавните расправи и механизмите за надзор може да го подобри јавното разбирање за улогата на Собранието во процесот на пристапување.

Надлежните работни тела треба да го зголемат учеството во собраниските надзорни расправи и јавните дебати за теми поврзани со пристапувањето во ЕУ, фокусирајќи се на прашања релевантни за секојдневниот живот на граѓаните.

Систематската евалуација на надзорните расправи и јавните дебати би била корисна за подобрување на овие механизми за дискусија во рамките на Собранието, како и за развивање специфични механизми за вклучување на граѓаните.

Јакнење на учеството во дебати преку Националниот совет за евроинтеграции и Комисијата за европски прашања

Националниот совет за евроинтеграции, со оглед на неговата меѓупартиска и консултативна улога, треба повеќе да користи структурирани дискусии на тркалезни маси за клучни прашања поврзани со пристапувањето, обединувајќи пратеници од различни политички партии, граѓани, независни експерти и претставници на граѓанското општество. Дискусиите во мали групи би можеле да обезбедат поинтерактивен формат за дискусија за реформските приоритети и вклучување на гледиштата на граѓаните во собраниската дебата.

Комисијата за европски прашања, во рамките на својот мандат, треба да ги зајакне и можностите за вклучување на граѓаните, на граѓанското општество и на експертите во дискусиите за законодавството и реформите поврзани со ЕУ. Слични партиципативни пристапи би можеле да користат и други релевантни собраниски работни тела кои исто така имаат обврска во врска со реформите поврзани со пристапувањето.

¹⁴ <https://www.idea.int/sites/default/files/2025-08/deliberative-engagement.pdf>

Промовирање на конструктивен политички дијалог

Со оглед на важноста што граѓаните ја придаваат на политичката соработка по прашања поврзани со ЕУ, политичките актери треба да ги зајакнат напорите за поттикнување на дијалогот и градењето консензус за стратешките реформски приоритети. Собранието треба да обезбеди простор за суштински меѓупартиски дијалог за реформите поврзани со пристапувањето, особено преку Националниот совет за евроинтеграции, Комисијата за европски прашања и други релевантни собраниски работни тела. Поголем меѓупартиски ангажман може да придонесе за кредибилитетот, континуитетот и одржливоста на процесот на пристапување.

Подобрување на комуникацијата и вклучувањето на граѓаните во реформите поврзани со ЕУ

Институциите, особено Министерството за европски прашања, Министерството за надворешни работи и надворешна трговија и Собранието, треба да обезбедат појасни и подостапни информации за реформите, обврските за пристапување и процесите на одлучување. Јавната комуникација треба да се фокусира не само на резултатите, туку и на објаснување како се носат одлуките, кои институции се вклучени и како реформите влијаат врз секојдневниот живот на граѓаните.

Треба да се пронајдат посистематски пристапи за учество на граѓаните, вклучувајќи дебатни форуми и јавни консултации, како и да се развијат механизми што ќе им овозможат на граѓаните да придонесат во дискусиите за главните реформски приоритети во текот на целиот процес на пристапување.

